

3. наставна целина (II и/или III разред ОШ) Ми смо чаробњаци!

А. План часова

	Кључно питање/тема лекције	Кључни задатак	Материјали
1. час	Шта може обична особа учинити са проблемом? Шта може чаробњак?	Ученици уче како да разликују реалистична од магичних решења за различите врсте проблема. Цртају слику обичне особе или чаробњака.	Унапред припремљена табла за прикупљање дечијих идеја; цртежи, лепљиве траке; А4 листове папира, бојице
2. час	Која су главна дечија права? У коју област спадају проблеми о којима говоре? Која нам решења падају на памет? Можемо ли наћи решења кроз разговор?	У отвореној расправи ученици уче како да праве разлику између могућих и немогућих решења за свакодневне проблеме у вези с тим правима.	Изрезане папирне фигурице; бојице
3. час	Како у одређеној проблематичној ситуацији можемо деловати, уз подршку? Која конкретна решења можемо разрадити у датој ситуацији?	Ученици покушавају наћи решења за тешке ситуације у свакодневном животу. Презентирају своја решења кроз играказ.	Реквизити за играказ, ако је потребно.
4. час	На који начин можемо кроз играказ приказати решења за проблеме? Шта смо научили на тај начин?	Ученици вежбају своје улоге и глуме их у разреду.	Реквизити за играказ, ако је потребно.

Б. Васпитно-образовни циљеви

Деца ускоро постају свесна чињенице да су многе ствари изван њихове контроле. Предмет су одлука које имају директан утицај на њихове животе, али они често не могу утицати на њих. Али деца су такође у стању да отпутују у свој свет маште. То не мора да буде покушај да се побегне из стварног света. Свет маште је и сфера у којој се стварају нови планови, може се размишљати о искуствима и где особа може да прикупи снагу пре повратка у стварни свет.

За наставни пројекат у трећој наставној целини, предлажемо ослањање на способност маштања деце и пружање могућности да примене своје идеје о дечјим правима у стварном животу. Предлажемо да одглуме чаробњака/чаробницу који користи своје магичне моћи.

Деца замисле да су чаробњаци. Колико деце (и одраслих) су, барем повремено, чезнула за моћи једног чаробњака! Овај пројекат захтева да деца

препознају ситуације у својој околини које захтевају боље решење и да траже таква решења заједно. Важно је да деца не остану све време унутар свог царства маште. Они би такође требало да покушају да дочарају решење за неки актуелан, једноставан проблем из школског живота и да га примене у пракси. На пример: "Ред у учионици", "Понашање у школском дворишту за време одмора".

Ова наставна јединица ослања се на комуникацију у разреду. Зато је веома битно да деца седе према одговарајућем распореду. Приликом комуницирања у групи, сви учесници треба да седе лицем у лице. Фронталан распоред седења треба избегавати. Правoliniјски распоред седења би довео у неравноправан положај децу која седе на крају. Боље би било да деца седе у кругу или око стола.

Термин извођења ове наставне целине требало би темпирати у 2. и 3. седмицу новембра које претходе Дану дечјих права (20. новембар).

В. Кључна питања за размишљање у трећој наставној целини		
О (уознавање)	Кроз (искуство)	За (примена)
<i>Учитељ</i>		
Колико деца тренутно знају о дечјим правима?	На који се начин начела дечјих права схватају у разреду и школској заједници?	Учити како предузимати акције изван школе: шта су ученици научили за свој будући живот?
Члан 13, 14, 28, 31. (Види Конвенцију о дечјим правима у додатку.)	Школа је као микро заједница. Ученици заједно расправљају о проблемима и траже решења. У интеракцији су једни с другима, а не само с наставником.	Ученици размишљају о стварним животним ситуацијама и почињу да изналазе решења за проблеме везане за дечја права који су стварни за њих или за друге.
<i>Ученици</i>		
Шта смо научили о дечјим правима?	Како смо искусили дечија права у разреду?	Коју врсту акције сам ја у стању да предузмем?
Знам да деца имају посебна права, дечија права. Знам да постоји Дан дечјих права - 20. новембра. Учим да уочавам разлику између бајки и решења проблема у стварном животу.	Слушали смо једни друге и открили да неке наше жеље и проблеми могу бити врло различити. Схватили смо да заједнички можемо наћи решења за такве проблеме.	Знам да други људи и ја имамо права, али и то да ја морам учинити нешто да осигурам заштиту тих права – и мојих права и права других људи. Проналажење решења за проблем није лак посао и не можемо одједном решити све проблеме. Неке од наших жеља неће бити остварене за дуже време.

Г. Ток часова

1. час

Распоред седења: у полукругу испред табле, тако да сви имају добар преглед. (У великим разредима биће потребан дупли полукруг).

Наставник црта две особе на табли или графоскопу; обичну жену или мушкарца и чаробњака.

Разговор:

- Која је разлика између чаробњака и обичних људи? Шта је оно нарочито што чаробњак може да уради?
- Шта ради обична особа у одређеним ситуацијама? (Нпр. у кући нема више хлеба.)
- Шта ради чаробњак у истим ситуацијама?

Наставник прикупља одговоре свих ученика и прави листу истих на табли – без икаквих коментара или закључака. Предлажемо следећу табелу за идеје свих ученика.

Ситуација	Особа (обична) (цртеж)	Чаробњак/чаробница (цртеж)
Глад		
Сиромаштво		
Досада		
Рођендан		

Гледамо решења и ученици дају своје коментаре. Наравно, сада ће се јавити питања! Наставник жели да зна:

- Видите ли нека решења или идеје које је предложио добар или зао чаробњак?
- Када сте последњи пут пожелели да сте чаробњак, и шта сте тада хтели да промените?
- Шта је ваша највећа жеља сада? Како би је испунио да си чаробњак? Колико је испуњење те жеље реално?
- Итд.

Наставник охрабрује ученике да изнесу своје идеје и свима даје позитивну подршку. Наставник објашњава да ће се у разреду још неколико пута говорити о чаробњаку у неколико следећих часова и даје ученицима задатак да потраже слике чаробњака у часописима или на интернету те да их по могућности донесу на час. Од слика и књига ће направити малу изложбу за коју треба наћи и место.

У преосталом делу часа, ученици могу довршити своје цртеже чаробњака и обичних особа и обојити их. Може бити урађено и као домаћи задатак. Цртежи се могу "уградити" у изложбу.

2. део наставне целине (траје један или један и по час)

Током недеље, наставник у више наврата подстиче ученике да донесу слике и књиге о чаробњацима и да доврше своје цртеже.

На почетку другог часа, разгледање и коментарисање изложбе: наставник их подсећа о претходном часу и објашњава ток данашњег часа: сада ћемо погледати слике, књиге и ствари које сте донели или сами направили. Можете ли приметити било шта што је исто или различито?

Деца сада седе у кругу. Наставник им говори да су пре више година била записана посебна права која се односе на живот и положај деце. Овде препоручујемо да се прочита Декларација о правима детета (1959), коју наставник може да прилагоди и скрати ако је потребно. На интернету постоји кратка и илустрована верзија УНИЦЕФ-а. Кључно је да деца схвате:

- да постоје дечја права;
- да код нас она важе за свако дете;

- да је циљ сваком детету обезбедити да одрасту здрава и у нормалним условима. То обухвата њихов:

- физички
- морални
- психолошки
- ментални и
- друштвени развој.

Деци треба обезбедити слободу и поштовање њиховог личног достојанства.

У првом кораку ученици треба да разумеју ово начело. Обједињавајући асоцијације деце и прилоге, наставник објашњава појмове и како су они међусобно повезани.

Затим, наставник поставља око 20 ликова дечака и девојчица које су ученици претходно исекли. (види Картице о дечијим правима, стр. 89). Наставник распоређује на поду фигуре у четири групе по пет ликова. Наставник наводи да свака група има одређен проблем.

- код 1. групе реч је о физичком благостању (исхрана, здравље).
- код 2. групе реч је о психолошким аспектима (живот без дискриминације, право на приватност).
- код 3. групе реч је о могућностима духовног развоја (право на школовање, на информисање).
- код 4. групе реч је о људима из дечјег окружења (породица, пријатељи).

После датих објашњења, разред се дели на четири групе, а свака ће се везати за једну од напред наведених група ликова/фигура.

Задатак ових група је следећи: Узмите својих пет ликова и уз сваки напишите у 1. лицу једнине ("ЈА") напиштите шта он/она нема или за чим чежњиво пати! Примера ради, код групе "психолошки аспекти" то ће бити: "Исмевају ме зато што сам из друге земље (странац)", "Несрећан сам зато што немам пријатеља", "Тешко ми је кад се други ругају мом изговору" итд.

Ради се у четири групе, затим презентација и дискусија са додатним и употпуњеним примерима ("Чега сте се још сетили?"), евентуално опис додатних ликова.

Следећа рунда (може се комбиновати са претходном): Е, сад, замислимо да смо чаробњаци и да желимо овој деци да помогнемо у остваривању њихових права. Узимамо редом описане ликове, и постављамо следећа питања:

- Прочитај шта пише код овог детета – шта њега/њу мучи?
- Како би чаробњак/чаробница могао/могла помоћи? Шта да учини како би ово дете имало боље сутра и прекосутра?
- Шта то дете може само урадити да би му било боље?
- Како обични људи – баш ми, на пример – могу поправити живот овог детета?

Ова рунда рада се може спровести или са целим одељењем или – зависно од простора у учионици и расположивог времена – у две или више група ученика.

3. део наставне целине

Сада погледајмо конкретне ситуације из стварног живота. Још једанпут, наставник понавља 10 начела дечијих права и подстиче ученике да размишљају о свом свакодневном окружењу, у којем су њихови другови из разреда, пријатељи, млађи и старији ученици – можда ускраћени за своја права. Списак места и ситуација које ученици наведу могао би изгледати овако:

Места

- учионица;
- школско двориште;
- пут до школе.

Ситуације

- свађа и несугласице;
- без ручка;
- није урадио домаћи;
- претучен(а);
- нема пријатеља;
- нема топлу зимску јакну;
- нема прикладну спортску одећу
- ...

Подстицај: "Ми ћемо сада преузети улогу малих чаробњака. Вежбаћемо како пронаћи решења за те ситуације."

У одељенском разговору размотрићемо две или три ситуације. Онда ће ученици формирати мале групе (од 3-4 члана) и свака ће изабрати једну ситуацију коју ће хтети да реше, и то не само "магијом" него и у збиљи.

Ученици би требало да одглуме сцену којом илуструју дату ситуацију и истовремено предлажу решење. Данашњи час служи за припрему, а на следећем часу ће инсценације бити изведене и дискутоване (због задатака, не одмах, као непосредан наставак – видети у даљем тексту).

Наставник даје упутства за сценску изведбу/улоге – одређује време за припреме и време за изведбу (нпр. игра траје 5 минута); затим за садржину (ситуација + решење), евентуално техничке елементе глуме (гласан говор, употреба реквизита итд.). На тај начин наставник помаже групама, даје предлоге ако је потребно и слуша. За потребе четвртог дела ове наставне целине, ученици имају задатак да допуне своје сцене детаљима, користећи костиме и реквизите.

4. део наставне целине

- За почетак, кратке инструкције око играказа који следе: временско ограничење; напомене за гледаоце који треба да запазе: да ли је ситуација представљена разумљиво, да ли је решење реалистично, да ли су глумви говорили разговетно и играли верно улоге, итд. Ова питања за гледаоце ваља исписати на табли!
- Фаза изведбе: Свака група игра своју сцену (проблем + решење) пред разредом, придржавајући се задатог времена (рецимо, пет минута по сцени).
- После сваке, или сваке друге сцене: Дискусија о горе постављеним питањима, као и о специфичним и упечатљивим моментима дате ситуације: (Пример: Ко је већ доживео сличну ситуацију? Како је том приликом реаговао? итд.)

- Закључна одељењска дискусија о разним приказаним проблемима и решењима, заокруживање теме дечјих права, учвршћивање свести да се сваки пут радило о томе – о правима деце!
- Евентуално, пројекат да се нешто направи на Међународни дан дечјих права (20. новембар) (информисање друго одељења о дечјим правима; креативна декорација, нпр. у школском ходнику; мала позоришна представа на основу већ изведених инсценација итд.).